

Što trebate znati o anesteziji i njezinoj sigurnosti?

08.09.2025. 15:23 Autor: Sandra Erak/HRT

Anestezija Foto: Ilustracija / Shutterstock

Jedan od strahova s kojima se suočavamo na putu ka zdravlju i boljoj kvaliteti života je strah od anestezije.

Neki se pacijenti boje anestezije više nego same operacije.

Strah od uspavljivanja, barem privremeno, im potisne bojazan od samoga kirurškoga zahvata i ishoda operacije.

Pitanje koje muči, a često, zbog srama, ostaje nepostavljeno je - hoću li se probuditi? Ili pak što ako se probudim tijekom operacije? Strah je prisutan i zbog mogućih nuspojava koje prate anesteziju poput mučnine, povraćanja, ali i toksikacije organizma.

Anestezija dolazi od grčkih riječi an estos - figurativno, "bez osjećaja" ili "izvan osjećaja") i uz primjenu anestetika i drugih lijekova dovodi do "isključenja boli" i "lijekovima izazvanog sna".

U samoj definiciji anestezije krije se izvor straha zbog uspavljivanja i gubitka kontrole nad vlastitim tijelom.

Posebice taj strah mogu potkrijepiti tuđa negativna iskustva i senzacionalistički napisi o iznimno rijetkim slučajevima buđenja usred operacije koja su pratila razvoj anestezije.

Naime, "prave" anestezije u medicini nije bilo sve do devetnaestog stoljeća.

Svaka anestezija je pažljivo i individualno planirana

Iako anesteziolozi uvjeravaju da je anestezija danas sigurnija no ikad kao i da je iznimno mali i rizik od komplikacija strah je prisutan.

Potvrdila nam je to voditeljica Odjela za anesteziologiju, poslijeoperacijsko zbrinjavanje i intenzivnu medicinu torakalnih bolesnika prim. dr. sc. **Jasna Špiček Macan** dr. med. iz Kliničko bolničkoga centra Zagreb.

prim. dr. sc. Jasna Špiček Macan dr. med., KBC Zagreb, Foto: Privatni album / HRT

- Teško je reći koliko je prisutan strah od boli i anestezije, ali činjenica je da odlazak na bilo kakvu operaciju aktivira i te strahove. Procjenjuje se da je strah od postoperativne boli izraženiji od straha od anestezije i javlja se u 60 – 70% pacijenata. Strah od anestezije se javlja u 10-30% pacijenata, a može biti i veći kod onih koji idu prvi puta u anesteziju. Jačina

straha je individualna, netko se uopće neće bojati niti o tome razmišljati a netko će biti jako prestrašen, kazala je.

Medicina boli je još u prošlom stoljeću prepoznala utjecaj nedovoljno tretirane postoperativne boli, na loš ishod liječenja ili kronifikaciju akutne postoperativne boli.

S obzirom na sve navedene činjenice, govori prim. Špiček Macan, ulažu se veliki naponi da pacijent trpi što manju bol, ili da uopće nema boli nakon operacije.

- Umjereni strah od anestezije je također normalan osjećaj. Razumljiv je strah i nelagoda od nepoznatog. Pacijenti se najčešće boje da se neće probuditi ili da će se probuditi za vrijeme operacije. Važno je da pacijent za vrijeme anesteziološkog pregleda dobije sve informacije i odgovore o anesteziji i liječenju boli. Svaka anestezija je pažljivo i individualno planirana. Kontinuirano monitoriranje vitalnih funkcija (zasićenosti kisikom, puls, arterijski tlak, temperatura) i dubine stanja svijesti za vrijeme anestezije, osiguravaju potpunu sigurnost pacijenta, ističe.

O čemu ovisi izbor anestezije?

Razgovor pacijenta s anesteziologom prilika je da izrazite svoju želju i iznesete svoje nedoumice i to će se razmotriti pri donošenju odluke o izboru anestezije.

Postoje tri vrste anestezije: opća, regionalna i lokalna.

- Koja će se primijeniti kod pojedinog pacijenta ovisi ponajprije o njegovom zdravstvenom stanju i vrsti operacijskog zahvata, kaže nam prim.dr.sc. Špiček Macan.

- Opća anestezija se najčešće primjenjuje za velike operacijske zahvate (npr. na mozgu, srcu, plućima, abdomenu i slično) kod kojih je potrebno da bolesnik bude bez svijesti, bez boli i potpuno opuštenih mišića (relaksiran). Nakon završetka operacije sve se te funkcije ponovo vraćaju. Takvu anesteziju možemo postići davanjem lijekova kroz venu, inhaliranjem inhalacionih anestetika ili kombinacijom jednog i drugog načina.

Primarijus Špiček Macan objasnila je da se regionalna anestezija najčešće primjenjuje kod operacija na gornjim i donjim ekstremitetima.

U tom slučaju je bolesnik budan za vrijeme operacije, bez osjeta i boli za taj ekstremitet.

- Najčešće regionalne anestezije su epiduralna i spinalna anestezija. Primjenom regionalnih metoda anestezije i analgezije postiže se bolja kontrola boli, smanjuje se učestalost postoperativnih komplikacija i pospješuje postoperativna rehabilitacija. Primjeri iz prakse: epiduralna analgezija za bezbolan porod ili spinalna anestezija za carski rez. Vrlo često se kombiniraju opća i regionalna anestezija radi postizanja optimalnog učinka, ističe.

Za operaciju manjih promjena na koži i zubima primjenjuje se lokalna anestezija.

- Ona se primjenjuje i za anesteziju sluznica kao što su usna šupljina, dišni put i mokraćna cijev, dodaje prim.dr.sc. Špiček Macan.

Na izbor anestezije može utjecati i hitnost zahvata, alergije pacijenta i prethodna iskustva.

Pojedine bolesti poput kardiovaskularnih, respiratornih utječu na izbor i dozu anestetika. Utjecaj ima i dob i tjelesna masa pacijenta jer djeca, stariji bolesnici i pretile osobe imaju poseban pristup.

Na osnovi svih navedenih informacija anesteziolog donosi procjenu o vrsti anestezije da bude što sigurnija i učinkovitija za pacijenta.

Rijetki odbijaju anesteziju

U razgovoru s našom uglednom anesteziologinjom doznajemo da mali broj pacijenata odbija anesteziju, jer bi to značilo da odbijaju i operacijski zahvat koji se ne može učiniti bez anestezije.

- Primarno se radi o operacijama čije bi odbijanje značajno ugrozilo zdravlje pacijenta. Međutim, pravo je pacijenta da nakon što mu se na jasan i razumljiv način objasne koristi i rizici, odbije anesteziju a time posljedično i operaciju, dodaje primarijus Špiček Macan.

Pacijenti najčešće odbijaju anesteziju zbog neznanja, straha ili lošeg iskustva. Jako je važan posjet anesteziološkoj ambulanti gdje će se bolesniku na njemu razumljiv način objasniti sve što ga interesira.

Neke operacije npr. estetske, dentalne, vaskularne mogu se učiniti u lokalnoj, regionalnoj i/ili općoj anesteziji, što ovisi o dogovoru pacijenta i kirurga.

Na pitanje što bolesnici očekuju od anestezije, oni najčešće kažu: da bi htjeli što prije zaspati, da ništa ne znaju i da ih ne boli.

Danas postoje brojne pretrage (gastroskopiya, kolonoskopiya, bronhoskopiya) koje se mogu učiniti bez anestezije ili u lokalnoj anesteziji.

- Većina pacijenta i ako im se ne ponudi, sami traže "da ih se uspava" za vrijeme tih pretraga, primijetila je naša sugovornica.

Neželjene nuspojave anestezije

Najčešće posljedice anestezije su blage i kratkotrajne i događaju se u 1:100 anestetiziranih pacijenata. Izdvojila nam je primarijus Špiček Macan.

- U njih ubrajamo mučninu i povraćanje, smetenost, pospanost, krvne podljeve po rukama od postavljanja venskoga puta, bol u grlu od cijevi za disanje, tresavicu, vrtoglavicu, osjećaj hladnoće, bol u mišićima, tegobe s mokrenjem, slabost.

Većina navedenih posljedice mogu se ublažiti lijekovima ili raznim postupcima.

Vrlo je važno da pacijent koji ima loše iskustvo za vrijeme prošlih anestezija to naglasi za vrijeme anesteziološkog pregleda, kako bi se preventivnim postupcima mogli ublažiti problemi kod sljedeće anestezije.

Teže posljedice anestezije su rjeđe i događaju se kod manje od 1:1000 anestetiziranih pacijenata. Neke od njih su opasne po život, dodaje.

Sigurnost anestezije

Anestezija je danas vrlo sigurna zahvaljujući modernim lijekovima, tehnologiji i anesteziolozima. Za većinu ljudi anestezija nije štetna, tvrdi anesteziologinja iz Kliničko bolničkoga centra Zagreb Špiček Macan.

Moderna anestezija se dobro podnosi i ne ostavlja trajne posljedice. U vrlo rijetkim slučajevima može uzrokovati oštećenje jetre i izazvati malignu hipertermiju.

Rizik za nastanak komplikacija veći je u starijih bolesnika, osoba s ozbiljnim kroničnim bolestima i kod dugotrajnih i kompliciranih operacija. Kod starijih od 65 godina kao posljedica opće anestezije može nastati poslijeoperacijska kognitivna disfunkcija.

Karakterizirana je smanjenjem spoznajnih sposobnosti, smanjene mogućnosti orijentacije u vremenu i prostoru, poteškoća u prisjećanju na nedavne događaje. Najčešće je samo privremena, a ponekad može trajati i tjednima, čak i mjesecima, upozorava.

Novi anestetici, farmakogenetika, robotika – razvoj anestezije

Razvoj anestezije trebao bi imati za cilj anesteziju učiniti još sigurnijom, predvidljivijom i prilagođenu svakom pacijentu.

A da bi se to postiglo smatra primarius Špiček Macan treba je razvijati u nekoliko smjerova.

- Primjena farmakogenetike u stvaranju personalizirane anestezije trebala bi omogućiti još individualniju i sigurniju primjenu anestezije. Potom razvoj naprednih sustava za praćenje dubine anestezije i pronalaženje novih anestetika. Uvođenjem novih minimalno invazivnih kirurških zahvata, manje će trebati općih anestezija. Dodala bih ovome i bolju kontrola boli nakon anestezije te primjenu automatizacije i robotike.

Kako otkloniti strah od anestezije

Sve ovo navedeno trebalo bi ublažiti strah od „uspavljivanja“ no ako nije dovoljno imate još priliku kada možete dobiti informacije koje smo mi propustili – u izravno razgovoru s anesteziologom.

- Nakon što kirurg postavi indikaciju za operaciju, bolesnik se upućuje anesteziologu na anesteziološki pregled. On se sastoji od kliničkog pregleda bolesnika i uvida u potrebne laboratorijske nalaze i pretrage koje su važne za bolesnika i vrstu operacije.

Za vrijeme tog pregleda bolesnika se usmeno i pismeno, na razumljiv način, informira o vrsti anestezije, postupcima za vrijeme anestezije i mogućim komplikacijama.

To je ujedno prilika za iskreni razgovor gdje bolesnik može dobiti odgovore na sva svoja pitanja, uključujući i strahove od anestezije.

Uspostavljeno povjerenje bolesnika i anesteziologa značajno će umanjiti bilo kakav strah od anestezije, drži voditeljica Odjela za anesteziologiju, poslijeoperacijsko zbrinjavanje i intenzivnu medicinu torakalnih bolesnika prim. dr. sc. Jasna Špiček Macan iz KBC Zagreb.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.